bezpečím nešťastně voleného typu i náhody. (Srv. ostatně, co řečeno již nahoře o návrhu ministerstva orby na podobné šetření dle typů.) (Konec příště.)

Hovorna.

Ukázky z české recense německého překladu dánského spisu, jenž byl poctěn zlatou medaillí kodaňské university.

Recense byla uveřejněna v českém časopise právnickém. Spis jedná o sociologii a ethice. Připomínáme, že jsme spis neviděli a nečetli a že nemáme chuť, po ukázkách, které skytá ona recense, objednávati a studovati jej. Zachováme incognito autora, recensenta a časopisu, poněvadž nám zde nejde o ně, nýbrž o pouhou výstrahu čtenářstva, které by, čtouc onen spis nebo jeho recensi, ve své prostoduchosti mohlo snad pochybovati o vlastním rozumu, místo aby pochybovalo o jiném. Předpokládáme dále, že citáty ze spisu jsou v recensi uváděny správně, a podotýkáme jen, že recensent na konci prohlašuje, že onen spis, poctěný zlatou medaillí kodaňské university, shoduje se s jistými partiemi jeho vlastních publikací, a že považuje stanovisko spisovatelovo do značné míry za správné. Zde tedy několik ukázek:

»V kapitole o problému vědy a zájmu C. tvrdí, že »norma« a »hodnota« zásadně nemají ničeho společného. Normativní věda není než deduktivní stadium vědy obírající se jevy, na něž upínají se zájmy, cit, hodnoty nebo nehodnoty. To dokazuje hlavně příkladem z filologie a gramatiky. Popírá, že by normativnost byla vždy jen primitivním obdobím vědy a že by ryze theoretická indukce byla konečným positivním obdobím vědy. Míní, že induktivní a popisné období vědy je střed mezi dvojím obdobím dedukce, obdobím, kdy staré pojmy se zboří a ještě není nových. Normativnost je deduktivnost postupu při jevech, které z důvodů ryze praktických a na rozdílných stupních vývoje zpracováváme tu induktivně, tam deduktivně...«

»Věda a zájem (hodnota) značí dvě rozdílné tendence, vznikající tím, že fakt vystupuje v každém případě jako člen dvojího prostředí, totiž »vnějšího« světa a »vnitřního vědomí«. Protivu mezi těmito dvěma způsoby lze označit jako protivu výkladu kausálního a teleologického, nebo popisného a hodnotícího, nebo relativního a absolutního. Obě methody nemají ničeho společného a žádné z nich nelze užít v oboru methody druhé.«

»Problém poměru mezi vědou i zájmem je »problém maxima«, podobný národohospodářskému poměru mezi výrobou a výrobkem neb obchodem a ziskem. Kapitál roste zúrokováním do nekonečna, ale jednotlivec nemá žádného prospěchu z úroků budoucích; proto srovnává prospěch, který má z přírostku kapitálu a z jeho bezprostředního užívání, a na určitém bodě, kde pouhý prospěch výrobní nebo obchodní již mu nevyhovuje, změní postup činnosti. Rovněž věda vzniká původně z praktických zájmů, ale každý pokrok vědy člověka od nich oddaluje — člověk učí se od nich abstrahovat a řídit se ohledy ryzího poznání či objektivní orientace«.

Představme si vědychtivého, nezkušeného mladíka, který čte tyto výklady a marně namahá svůj ubohý mozek, aby ze spousty

slov dobyl nějakého rozumného smyslu! Pisatel těchto řádků, jakož zajisté mnohý jich čtenář byli svého času často v podobném rozpoložení. Jak často si zoufali nad vlastním nedostatečným rozumem, jak často domnívali se, že nejsou schopni vědecké práce, když přes veškeré námahy nepodařilo se jim vniknouti do hlubokomyslnosti podobného autora! Kolik schopných mladých sil ztratilo se takovým způsobem vědecké práci, kdyžtě domnívaly se, že vada je na jejich straně, nikoliv na straně autorově! Jak mohli ve své skromnosti a nezkušenosti dospěti samostatně k úsudku, že za spoustou libovolně nakupených slov neskrývá se žádná jasná myšlenka a rozumný smysl? Jak mohl by se čtenář odvážiti takového úsudku, když mu ke všemu ještě recensent neopomenul připomenouti, že jde o spis korunovaný zlatou medaillí kodaňské university?

Podobné spisy a jejich recense jsou ohromným nebezpečím pro mladou a dosud nezkušenou generaci vědeckou, od níž nelze žádati tolik samostatnosti a úsudkové schopnosti, aby ve všech případech rozpoznala, že nemusí býti vždy na její straně vada, když kupě učených slov při nejlepší vůli nemůže porozuměti. Nutno ji proto varovati a pisatel těchto řádků pokládá za svou povinnost, aby jí pro budoucnost připomenul, že v první řadě nutno se spoléhati na vlastní zdravý rozum a nedati si imponovati ani kumulací učených termínů, ani zlatými medaillemi. Prohlašuje proto, že on sám, ačkoliv uvedená místa několikráte pozorně přečetl, ani jediného jasného pojmu a ani jediné jasné myšlenky a představy z nich nedobyl. Jest přesvědčen, že podobně vedlo se nejen mnohým čtenářům, nýbrž že ani autor onoho spisu (jsou-li místa citována správně), ani jeho recensent nic jasného si při tom nemysleli. Prohlašuje proto tato místa za pouhá seskupení slov bez jakéhokoliv rozumného smyslu, a setrval by na svém poctivém názoru i tehdy, kdyby se dozvěděl, že spis ten byl poctěn zlatou medailí nejen kodaňské university, nýbrž všech ostatních universit a učených akademií světa.

Weyr.

Právnická čeština. Pod tímto záhlavím právem si stěžuje Dr. H. Bulín v č. 7. Naší Řeči (1918) do špatného užívání naší mateřštiny našimi právníky. Je to prazvláštní — ano bolavý — zjev! Naši absolvovaní právníci, a to i ti, kteří bývali kdysi velmi dobrými češtináři, jakmile vstoupí do praxe a seznamují se s různými »šimly«, jakoby najednou zapomněli česky mysliti. Dle toho, jakému referentovi jsou přiděleni, přivlastňují si různé obraty, jež se zvláště zamlouvají jich šefovi, nezkoumajíce, ano netroufajíce si zkoumati jich jazykovou hodnotu. Jelikož pak se zřídka stává, že onen referent sám myslí česky, přiučují se tak chtíce nechtíce kazimluvům, přidržují se otrocky tohoto vzoru a otrocky pak překládají také jak případné statě z odborné literatury německé, tak i zákon sám, nedbajíce ani smyslu ustanovení jeho, ani slohu, ani ryzosti jazykové a tak přivykají si jakés řeči, jež žije jedině v úřadech a jíž ovšem nerozumí náš lid. Že tomu ani u soudů není lépe, svědčí právě onen bolestný vzdech Dra. Bulína v Naší Řeči tohoto znění:

Právnická čeština bývala chloubou naší řeči, jak byla čistá, přirozená a každému srozumitelná. Bývala — již bohužel není! Český právník (i ten, který německy neumí) píše tak, že jeho češtině nikdo nerozumí, a řeč, jíž píše, je českou pouze písmeny, nikoli slovy a dokonce již ne větami. Je bídně přeloženou němčinou, a chce-li jí kdo rozuměti, musí si k českému překladu teprv hledati příslušné německé slovo, aby rozuměl. Příklady mluví.

»C. k. komise pro stížnosti o úpravě mzdy (smíšený soud, řízený za války pro rozepře mezi zaměstnavateli a dělníky) v Brně, vydala v rozepři báňského podniku v Rosicích s dělníky tento rozsudek: Žalovaný poskytoval stěžovatelům ku konci roku 1917 mzdu v obnosu 6 K 50 h denně a po doručení této stížnosti zvýšil tuto na 7 K 20 h. Zvýšení toto nemůže býti postačujícím vzhledem k panující drahotě. Nepřihlížeje k tomu, že zedníci a tesaři potahovali takovou sazbu jak kopáči na dolech, ba ještě vyšší mzdu. Kopáči v rosickém revíře mají průměrnou mzdu obnášející 9 K 50 h. Byl proto drahotní přídavek na tuto výši poskytnut. Naproti tomu nemohlo býti vyhověno zkrácení pracovní doby (tak!), jelikož nejde v době války o to (es geht nicht an) pracovní schopnost zmenšovati. Stížnost za účelem zaopatření potravin a oděvů vzata byla dělnictvem zpět, vzhledem k tomu, že otázka ta nalézá se v projednávání a odpadá tedy o ní rozhodnutí«. Tak mluví soud po česku s českými lidmi; chce, aby mu rozuměli, ba dokonce se domáhá, aby tuto hatmatilku jeho měli ve vážnosti. Ten rozsudek by zněl po česku takto: »Žalovaný platil stěžovatelům ke konci roku 1917 mzdy 6 K 50 h denně, a když mu byla stížnost dodána, zvýšil jim plat na 7 K 20 h. Tento přídavek však při nynější drahotě nestačí. Nehledíc na to, že zedníci všude jinde mají mzdy lepší, bývalo vždy zvykem, že zedníci a tesaři měli takovou mzdu jako kopáči na dolech, ba ještě větší. Kopáči v rosickém revíře mají průměrnou mzdu 9 K 50 h. Byl proto drahotní přídavek na tolikéž zlepšen. Nebylo však lze vyhověti žádosti, aby byla pracovní doba zkrácena, protože za války nesmí býti pracovní zdatnost zmenšována. Od stížnosti, že jim nebyly opatřeny potraviny a oděvy, dělníci upustili, ano se o této otázce ještě jedná, tak že není včasné o ní rozhodnouti. — Tomu by každý rozuměl a takový rozsudek by stál autora méně práce: nemusil by svůj český mozek šroubovati do německého tvaru.

Přímo děs jímá čtenáře Čecha, který čte v novinách tu a tam rozsudky, jimiž byli potrestáni rozliční předražovatelé. Pachatel je vinen »přemršťováním cen« nebo dokonce »vyháněním cen do výše«, ačkoli se dopustil předražování. Trestný skutek spáchal tím, že prodával daleko nad »svéstojné« (!) náklady, nebo-li srozumitelně a po našem, že prodával mnohem dráže, nežli zboží stálo jeho. Za to dostane »peněžitou« pokutu (jiné pokuty než peněžité není, stačí tedy pokuta; Němec má ovšem Geldstrafe), která se v pádě nedobytnosti mění v přiměřené vězení. Má-li se tato změna říci správně česky, dlužno užíti podmínečné věty: Vězení nastoupí, bude-li pokuta nedobytná. Odvolací soud co místa dání odvolání veřejného žalobce žalovanému pokutu zvýší, místo co by řekl, že odvolání tomu vyhověl atd.

To jsou stručné ukázky, ale bolavé. Bolejí proto, že jsme plni slov o svatém boji za práva národa a jeho statky, ale s nejdražším statkem jeho, s řečí, hospodaříme tak, že právnická čeština je bídným překladem německých abstraktních výrazů a šroubovaných vět, se slovesy ve vedlejších větách pěkně na konci, až čtenáře jímá stud i hněv. A opakuji: Tak nepíší česky jenom právníci Němci, nýbrž naši lidé, kteří německy neumějí, mluví-li touto řečí, ale píšou jí, když chtějí psáti česky. Juristé, někdejší pýcho a naděje národa, není Vás hanba? —

Namanuje se nám tu otázka, jak se k takovým stvůrám jazykovým chovají vyšší stolice? Bohužel nijak. Ony samy »s potahem« na svědecké výpovědi »v předmětném pádě« různé okolnosti »na jisto postavují«, uvádějí, co se jim »jeví býti« správným, »zdvihají« útraty, »přivádějí záležitost ku konci«, odepírají jí »právní cestu« (dle toho byl by pak soudce asi právním cestmistrem), »zanášejí« do knih, mluví o »konečném« vydražiteli, »nekladou při dražbách nabídce do výše meze«, »předdržují předležící« listiny, ceny nejen »vyhánějí do výše«, nýbrž i »přeháněji« je atd. Neméně lépe jest tomu u státních zastupitelstvech, kde rovněž dbáti toho, že obžaloba má býti obžalovanému zcela srozumitelná a že i přednesy státních zástupců mají býti i jazykově správné. Jak trapně působí pak na české posluchače, prohlašuje-li státní zástupce, »že táhne obžalobu zpět«.

Toto jsou jen malé ukázky hanobení naší mateřštiny soudy — a divíme se tomu, že nevytkl posud žádný tribunál i to stolici nižší, že nesmí se »Jménem Jeho Veličenstva Císaře« (!) rozsudky v takovéto češtině ani prohlašovati, ani stranám doručovati. To jest zajisté větší poklesek, než nejsou-li listy ve spisech řádně očíslovány, záznamy o výpravě usnesení atd. vyřízeny, nebo byl-li při protokolování zapisovatelem vynechán § 321. c. ř. s. při poučení svědků nebo zbytečně u svědka zjištěn jeho stav rodinný atd.

Náprava za daných poměrů není tak snadná, uváží-li se, jak málo máme soudců, jimž leží na srdci jazyková správnost jich usnesení a rozsudků, a jak málo těch, kteří dbají správnosti řeči i při hovorech — neřku-li, aby upozorňovali kolegy ať mladší, ať starší na jazykové nesprávnosti a byli jim radou. Jest tudíž na našem dorostu právnickém, aby sám dbal ryzosti jazykové stejně, jako dbá, aby se seznamoval s novinkami literárními a judikaturou, aby nic nepřekládal, pokud si neuvědomí smysl a nevžije se do čteného a tak aby, když už nemáme dosti česky myslících a správně česky mluvících a píšících soudců, neupadl do týchž chyb, jako jeho kolegové starší. —x.

Literatura.

Prof. Dr. Karel Engliš a prof. Dr. František Weyr: Das Rechtsverhältnis zwischen geschiedenen Eltern und ihren Kindern. — Nach österreichischem bürgerlichen Rechte. — Franz Deuticke, Vídeň a Lipsko, 1918, VI a 102 strany. Cena 7.20 K.

Tato monografie byla původně napsána českým jazykem. Sami autoři zpracovali ji však německy a v tomto zpracování nyní vyšla.

Jelikož kniha v českém jazyku asi nevyjde, podáváme z ní pro její původnost a právní i logickou systematičnost podrobný obsah. Při tom se přidržíme přesně postupu, v němž je látka díla upravena. —

Účel monografie jest dvojí: splniti úkol theoretický a praktický, a sice úplným probádáním §u 142. všeob. zák. obč.

Pokud thema knihy souvisí s jinými problémy rodinného práva, je pojednáno též o nich.

Jelikož § 142. byl I. částečnou novelou k obč. zák. změněn, jest zpracován jak jeho dřívější, tak nynější obsah.

A. Osoby, jež poměru účastny.

I. Rozvedení rodiče. Těmi jsou manželé, soudně rozvedení, pokud jejich opětný společný život nebyl soudu oznámen. (§ 110. vš. obč.